

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Lenkų literatūros recepcija Lietuvoje paskutiniaisiais dešimtmečiais

2013-06-13

ŽURNALAS: KRANTAI

TEMA: Literatūra

AUTORIUS: Teresa Dalecka

DATA: 2013-06

Lenkų literatūros recepcija Lietuvoje paskutiniaisiais dešimtmečiais

Teresa Dalecka

Literatūrologės Teresos DALECKOS straipsnyje pristatoma lenkų literatūros recepcija Lietuvoje paskutinį dvidešimtmetį. Aptartos vertimų tendencijos: lietuvių literatūros praturtinimas įtraukiant į ją lenkakalbius rašytojus, kilusius iš Lietuvos, sąlyčių su sava kultūra paieškos, populiarių Lenkijoje tekstų vertimai į lietuvių kalbą. Atskirai pristatyti iškiliausių lenkų rašytojų Czesławo Miłoszo, Witoldo Gombrowicziaus ir Wisławos Szymborskos vertimai į lietuvių kalbą.

THE RECEPTION OF POLISH LITERATURE IN LITHUANIA IN RECENT DECADES

The article by the literary critic Teresa DALECKA discusses the reception given to Polish literature in Lithuania over the last two decades. Tendencies in translation are discussed: the enrichment of Lithuanian literature by involving Polish-speaking writers who were born in Lithuania; the search for a connection with the native culture; and the translation into Lithuanian of popular Polish writings. Translations into the Lithuanian language of some of the most prominent Polish writers, Czeslaw Milosz, Witold Gombrowich and Wislawa Szymborska, are presented separately.

Tradiciškai kūrinių recepcijos sudedamosios dalys yra šios: teksto vertimas, kritikų atsiliepimai, literatūrinė nuomonė, funkcionuojanti viešojoje erdvėje, straipsniai ir recenzijos, rašytojo įtaka „priimančios“ šalies literatūrai bei kultūrai (jeigu tokia yra) ir masinės kultūros formuojama nuomonė.

Lenkų literatūros recepcija Lietuvoje yra sudėtingas reiškinys. Reikia užduoti klausimą, *ar ir kaip* lenkų literatūra funkcionavo Lietuvoje paskutinį dvidešimtmetį, reikia atsižvelgti į vertimų „egzistavimą“ visuomenėje, recenzijas literatūrinių žurnalų

puslapiuose. Svarbiau yra pasakyti *kas*, o ne *kiek* buvo verčiama, nors kiekis gali būti suinteresuotumo lenkų literatūra rodiklis.

Kalbant apie recepciją visų pirma reikia turėti galvoje istorinį kultūrinį procesą¹. Ilgą laiką vyravo tendencija praturtinti lietuvių literatūrą įtraukiant į ją lenkakalbius rašytojus, kilusius iš Lietuvos. Jau XIX–XX amžių sandūroje Lietuvos skaitytoją domino visų pirma tie lenkų literatūros reiškiniai, kurie buvo susiję su Lietuva, pasakojo apie jos praeitį, gamtą, žadino patriotinius jausmus. Tokių autorių kaip Adomas Mickevičius, Józefas Ignacas Kraszewskis, Władysławas Syrokomla ar Marija Rodziewiczówna kūryboje buvo aptinkami lietuvių tautiniai siekiai.

Ar panaši lenkų literatūros vertimų XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje situacija? Į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai. Šiuolaikinėje lenkų literatūros recepcijoje Lietuvoje taip pat pastebimas reiškinys, kurį galima apibūdinti kaip tam tikrų tautinių vertybių paiešką lenkų rašytojų, kilusių iš Lietuvos, kūryboje. Ir tai yra natūralus procesas². Čia jau paminėtų autorių kūrinius vėl pradėta leisti Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Pasirodė taip pat nauja pavardė – Czesławas Miłoszas. Tai buvo ankstesnių tendencijų tęsinys. Taigi nepriklausomoje Lietuvoje neįvyko lūžis lenkų literatūros vertimų į lietuvių kalbą srityje.

Kita vertus, galima galvoti apie tokių „lietuviškų“ autorių kaip Tadeusz Konwickis, išskyrus „Mažąją apokalipsę“, Józefas Mackiewiczus, išskyrus „Kelią į niekur“, Sergiuszas Piaseckis ar Zbigniewas Żakiewiczus kūrinių vertimų nebuvimą. O šių rašytojų veikalai taip pat galėtų praturtinti lietuvių skaitytoją tam tikromis vertybėmis.

Panašiai kaip Adomas Mickevičius, kuris buvo įtrauktas į lietuvių tautinės mitologijos erdvę ir kultūroje jam buvo priskirta mitų kūrėjo funkcija, taip pastaruoju metu svarbią kultūrinę funkciją atliko Miłoszas. Ar Czesławas Miłoszas priartins Lietuvai Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę? – klausė kažkada Kornelijus Platelis. Poetas teigia, kad Miłoszas savo požiūriu į Lietuvą yra kažkur tarp Mickevičiaus ir šiuolaikinių lietuvių³.

Czesławas Miłoszas taip pat buvo autoritetas pristatant lenkų literatūrą literatūrinių ir kultūrinių žurnalų puslapiuose. Jo „Lenkų literatūros istorijos“ fragmentai dažnai buvo publikuojami priartinant lenkų rašytojus Lietuvos skaitytojams. Kyla klausimas, kodėl Lietuvos literatūrologai nereiškė savo nuomonės, o panaudodavo Miłoszo knygoje pateiktus vertinimus.

Politinių permainų laikotarpiu, kai svarbiausias tikslas yra savo tautinių tradicijų išsaugojimas, rašytojai tampa tam tikrų vertybių ir idėjų simboliais. Norint, kad kultūrinis mitas gyvuotų, jis atitinkamais istoriniais momentais turi būti pasakojamas „iš naujo“. Gera proga gali būti jubiliejai. Iš čia kartais kyla proginis susidomėjimas Lietuvoje lenkų literatūra. 1998-aisiais buvo švenčiamos Adomo Mickevičiaus 200-osios gimimo metinės. Buvo išleista daug knygų, daugiausia nauji anksčiau išverstų kūrinių leidimai. Kitais metais minėjome Juliuszo Słowackio jubiliejų. Šis poetas galėtų būti populiarus Lietuvoje panašiai kaip Mickevičius, bet nebuvo „sulietuvintas“. Per paskutinį dvidešimtmetį Słowackis nebuvo verstas. Galbūt to priežastis yra jo kūrinių sunkumas. O gal todėl, kad jo kūriniuose trūksta posakio apie Lietuvą „tu esi kaip sveikata“.

Kai 1996 metais Nobelio premijos laureate tapo Wisława Szymborska, Lietuvoje plačiau imta domėtis jos kūryba. Iki to momento ši pasaulyje gerai žinoma autorė nebuvo populiarinama.

Iš to, kas čia pasakyta, galima apibrėžti, kad lenkų literatūra lietuvių skaitytoją domina visų pirma tada, kai pasakoja apie jam artimas problemas. Yra savotiškas veidrodis, į kurį žiūri Lietuva, lietuvių tauta. Kartais tas savotiškas „dialogas“ turi polemikos bruožų. Bet vis tiek lenkų literatūroje ieškoma sąlyčių su sava kultūra, savomis problemomis. Todėl nestebina tokių kūrinių kaip Władysława Reymonto „Valstiečiai“ ar Wiesława Myśliwskiego „Akmuo ant akmens“ vertimai. Kaimiškojo mentaliteto problematika yra itin aktuali lietuvių kultūrai. Taigi tai, kas parašyta Lenkijoje, papildė kaimo įvaizdį, funkcionuojantį lietuvių literatūroje.

Istorinis literatūrinis procesas priimančias kalbas priverčia ieškoti užsienio literatūrose trūkstamų grandžių. Šis reiškinys susijęs visų pirma su mažosiomis Europos literatūromis. Lietuvos ir Lenkijos visuomenės tapo artimos kultūriškai, kas nebūtinai turi sietis su kalbiniu artumu. Atrodytų, tas istorinis artumas turėtų lemti didesnę susidomėjimą Lietuvoje lenkų literatūra, nes kaip tik ji dažnai yra lietuvių literatūros ir kultūros kontekstas. Bet tas susidomėjimas pasirinktinis. Mickevičiaus vertimų į lietuvių kalbą recenzentas 1999 metais pažymėjo, kad norint gauti platesnį Mickevičiaus kūrybos vaizdą reikėtų išversti daugiau jo veikalų, nebūtinai pasižyminčių lietuviškąja tematika⁴.

Lenkų literatūros įtaka lietuvių literatūrai keitėsi pagal tai, kaip keitėsi istorinė konjunktūra, vyraujančios estetiškos konvencijos, taip pat atskirų intelektualų ir rašytojų skelbiamos idėjos⁵. Šiuo metu lenkų literatūra yra tokioje pačioje plotmėje kaip ir kitos užsienio literatūros. Vertimai leidžiami, bet jie nėra literatūrologų ir literatūros kritikų susidomėjimo objektas. Todėl pagrindinis lenkų literatūros recepcijos būdas yra fragmentiškumas. Svarbų vaidmenį atlieka taip pat Lenkija „primetant“ recepciją. Dažnai verčiami tie lenkų rašytojai, kurie atvykdavo į Lietuvą skirtingomis progomis – į Knygų mugę, Pen klubo susitikimus ir t. t. Dažnai vertimą inicijuoja vertėjas arba tai lemia privatūs Lietuvos ir Lenkijos rašytojų kontaktai.

1945–1990 metais įprastas lenkų literatūros Lietuvoje populiarinimo reiškinys buvo dažnai publikuojami poezijos ir prozos vertimai literatūrinuose žurnaluose. Iki 1991-ųjų lenkų literatūra Lietuvoje aktyviau egzistavo dėl įprasto lietuvių inteligentijai lenkų kalbos mokėjimo, kuris buvo svarbus kontaktų su Europa ir pasauliu įrankis. Skaitymo nelydėjo literatūros kritikų aktyvumas, todėl tokia padėtis šiandien nestebina.

1945–1990 metų lenkų literatūros recepcijoje pastebimos tam tikros tendencijos. Daugumą tekstų sudarė populiarių romanų vertimai. Aktyviai buvo leidžiami tokie autoriai kaip Joanna Chmielewska, Helena Mniszek ir Tadeusz Dołęga-Mostowiczius. Tiražas pasiekdavo netgi 100 tūkstančių. Populiarūs buvo Stanisława Lemo kūrinių vertimai. Dėmesio sulaukė taip pat čia jau aptarti veikalai, susiję su Lietuva.

Pastaruju metu verčiami tekstai, kurie Lenkijoje yra tapę populiariūs. Į lietuvių kalbą buvo išverstas Jerzy Pilchas („Stiprusis angelas“, „Kiti malonumai“), Olga Tokarczuk („Praamžiai ir kiti laikai“, „Dienos namai, nakties namai“), Antoni Libera („Madame“), Paweł Huelle („Mercedes-Benz. Iš laiškų Hrabalui“), Wojciechas Kuczokas

(„Mėšlas“), Dorota Masłowska („Lenkų ir rusų karas po baltai raudona vėliava“), Janusz Głowackis („Paskutinis kiemsargis“), Eustach Rylskis („Sąlyga“), Ryszard Kapuściński („Kelionės su Herodotu“) ir kt. Kita vertus, pasitaiko „klasikinės“ literatūros vertimų, kaip, pvz., Bruno Schulzo „Cinamoninės krautuvės“. Paminėti pavyzdžiai tėra pavieniai reiškiniai, kurie neleidžia kalbėti apie konkrečias recepcijos tendencijas. Bet kartu reikia pabrėžti kiekybinį lenkų poezijos vertimų lūžį. Mickevičiaus, Miłoszo, Zbigniewo Herberto, Szymborskos, Tadeuszo Różewicziaus kūrinių vertimai yra labai aukšto meninio lygio. Jų autoriai – žymiausi lietuvių poetai.

Lenkijoje pastaruoju metu pasirodė specialūs literatūrinių žurnalų numeriai, skirti lietuvių literatūrai („Literatura na świecie“⁶, „Dekada literacka“⁷, „Kartki“⁸), ir antologija „Sen Mendoga“⁹ („Mindaugo sapnas“). Lietuvoje tokia iniciatyva būtų sveikintina. Iki šiol panašūs leidiniai nepasirodė galbūt todėl, kad vyrauja įsitikinimas, jog lenkų literatūra yra prieinama Lietuvos skaitytojui originalo kalba. Bet taip pasakyti galima tik apie nedidelį „subrendusių“ skaitytojų skaičių.

Kultūriniuose literatūriniuose žurnaluose Lietuvoje įprastai yra pristatomi atskiri reiškiniai, susiję su lenkų literatūra. Jie orientuoti į skaitytoją, kurio tikslas – susipažinti su šiuolaikiniais Europos intelektualiniais diskursais. Suinteresuotiems lenkų kūrėjų tekstais buvo išversta jau pradžioje paminėta Czesławo Miłoszo „Lenkų literatūros istorija“. Savo ruožtu trūksta šiuolaikinės lenkų literatūros apžvalgos. Tokio leidinio skaitytojais galėtų būti visi besidomintieji lenkų literatūra, taip pat ir lietuviškų mokyklų, kuriose lenkų kalba įvesta kaip fakultatyvinė, mokiniai, be to, aukštųjų mokyklų humanitarinių specialybių studentai. Nes geriausia literatūros funkcionavimo erdvė yra mokykla ir universitetas. Lietuviškose mokyklose galima susipažinti tik su keliais lenkų autoriais – Mickevičiumi, Miłoszu ir Szymborska¹⁰. Su šitomis pavardėmis susiduria ir studentai. O šį sąrašą vertėtų praplėsti.

Kodėl literatūrologai Lietuvoje beveik nenagrinėja lenkų literatūros? Literatūros tyrinėjimai palikti Lenkijos mokslininkams. Lietuvoje galima nebent skaityti kūrinius. Tokią padėtį galima paaiškinti lietuvių literatūrologų „nepasirengimu“ nagrinėti lenkų literatūrą. Todėl ir pasitelkiama lenkų kritikų nuomonė. Dažnai yra verčiami straipsniai apie lenkų literatūros tendencijas vertimai. Be to, kartais vertėjai atlieka kritikų funkciją, kuri nėra jiems būdinga. Pristato autorių ir kūrinių. Bet pratarmė yra svarbus dalykas, nes suteikia galimybę literatūrą suprasti kaip procesą, pripratina atsižvelgti į istorinį kontekstą.

Šiuo metu geriausiai žinomas ir dažniausiai verčiamas į lietuvių kalbą lenkų rašytojas yra Czesławas Miłoszas. Įdomus dalykas, kad pats Miłoszas lenkų literatūros likimą, specifiką, prakeikimą ir malonę pavadino pasmerktojo netekti savo šaknų likimu. Iš pradžių buvo noras atsiriboti nuo praeities, bet labai greitai gimė siekis „susigrąžinti prarastą lobį“. Lietuvą, kurioje praėjo vaikystė ir jaunystė, Miłoszas daugelyje savo kūrinių vadino „Gimtąja Europa“. Miłoszo Lietuva – tai Šeteniai ir jo šeima, gimtojo krašto gamta, kurią jis prisimindavo su ilgesiu tarsi „prarastą rojų“, tai socialinė aplinka, kurioje poetui visiškai natūraliai egzistavo kultūrų, kalbų ir religijų įvairovė. Mažoji Miłoszo tėvynė – tai ir Vilnius, miestas, kuriam poetas skolingas už savo dvasinį ir kūrybinį tapsmą ir kuris visą jo gyvenimą išliko europietiškos savimonės ir kultūrinio tapatumo centru.

Miłoszas dažnai kartodavo vienos savo dvasinės mokytojos, Simone Weil, žodžius, kad prisirišimas prie savų šaknų yra svarbiausias žmogaus dvasios poreikis. Žmogus turi šaknis, jei aktyviai ir natūraliai dalyvauja bendruomenės, saugančios praeities lobius, gyvenime. Miłoszas savaip suprato tą dalyvavimą – rašė apie Lietuvą. Tai jam buvo kaip pareiga, jis norėjo išsaugoti atmintį ir perduoti ją kitiems. Rašė Lietuvą traktuodamas tarsi mitą, suvokiamą kaip negrižtamai prarastą vaikystės ir jaunystės kraštą.

Lietuva taip pat pradėjo atidavinėti poetui „skolas“. 2011 metai buvo Miłoszo metai. Įvyko daug renginių, konferencijų, susitikimų, koncertų, parodų, pasirodė mokslo darbai, skirti poeto kūrybai. Vilniaus universitete ir buvusios Žygimanto Augusto gimnazijos pastate Vilniuje atsirado poeto atminimo lentos.

Rašytojas gyveno beveik visą XX amžių, buvo įvykių stebėtojas, idėjų žinovas, praėjusio amžiaus didumo ir nelaimių kronikininkas. Ankstyvojoje vaikystėje matė Pirmojo pasaulinio karo įvykius, jaunystėje tapo komunistinės ir fašistinės sistemos plėtros liudininku, išgyveno Antrąjį pasaulinį karą. Poezijoje ir prozoje pabandė viską filosofškai apmąstyti. Miłoszas – tai ne tik savo epochos pranašas, bet kartu jos tyrėjas ir analitikas. Pažinimo aistra jo kūryboje susijusi su moralisto aistra. Etinė jo laikysena kilusi iš krikščioniškosios etikos, remiasi tiesos ir teisingumo idėjomis.

Į lietuvių kalbą Lietuvai atgavus nepriklausomybę chronologine tvarka buvo išversti tokie Nobelio premijos laureato veikalai: „Isos slėnis“ (1991), „Pavergtas protas“ (1995), „Tėvynės ieškojimas“ (1995), „Lenkų literatūros istorija“ (1996), „Ulro žemė“ (1996), „Rinktiniai eilėraščiai“ (1997), „Pakelės šunytis“ (2000), „Tai“ (2002), „Išvyka į Dvidešimtmetį“ (2003), „Gimtoji Europa“ (2003), „Jerzy Giedroyc, Czesław Miłosz – Laiškai 1952–1963“ (I t., 2010).

Kaip atskirą reiškinį reikėtų aptarti Witoldo Gombrowicziaus kūrybinių recepcijų Lietuvoje, kuri yra sudėtinga, netrūksta joje įtampų. Dažniausiai tai susiję su rašytojo idėjų sunkumu, o todėl ir – jų nesupratimu. Nes Gombrowiczius yra labai „lenkiškas“ rašytojas. Niekas taip kaip jis nesuprato lenkų kompleksų. Kūrėjas savo tekstuose užsiiminėjo jų demaskavimu. Reikėtų paklausti, ar jo veikalų vertimai populiarūs tarp skaitytojų. Vertimų gausa ir Lietuvoje režisuoti spektakliai leidžia teigiamai atsakyti į klausimą.

Kitas klausimas: kas skaito Lietuvoje Gombrowicziaus kūrybinius? Visų pirma „ieškantys“ asmenys, intelektualai, teatro žmonės. Gombrowiczius neigiamai vertino tuos reiškinius, kurie susiję su kultūra, ribojančia žmogaus laisvę. Galima išskirti kultūrinę, politinę ir „neapibrėžtą“ Gombrowicziaus veikalų recepciją. 1996 metais buvo išleista „Pornografija“, 1999 – trys „Dienoraščio“ tomai, 2004 – „Ferdydurkė“, 2008 – „Kosmosas“, 2009 – „Transatlantas“. Nacionaliniame teatre buvo rodoma drama „Ivona, Burgundo kunigaikštė“.

Gombrowiczius Lietuvoje dažniausiai yra vadinamas „lenkų klasiku“, rašytoju aristokratu, intelektualu¹¹. Jo atžvilgiu buvo vartojamos ir sąvokos „skandalistas“, avangardo kūrėjas. Aptardamas „Transatlantą“ recenzentas rašė: „Jei kuri nors tauta turi galias literatūros tradicijas, vadinasi, joje neišvengiamai randasi genialių tradicijos

laužytojų. Prieš mus gyvas pavyzdys – didysis nacionalinių lenkų kultūros kanonų klibintojas W. Gombrowiczius...“¹²

Lietuvių skaitytojas domisi Gombrowicziaus kūrybinių universalumu: tauta kaip prievartos darinys, patriotizmas kaip sistema, kalėjimas, iš kurio individas nori ištrūkti. Galima teigti, kad rašytojas Lietuvoje buvo angažuotas kaip visuomenės skausmų „komentuotojas“, autorius, šlovinantis žmogaus laisvę. Sustabarėjusios kultūros, etinės, visuomeninės ir politinės normos – tai universalios problemos, aktualios Lietuvos skaitytojui. Pasitelkiant Gombrowiczių savo tautoje ieškoma vidinių varžtų.

Kartais lietuvių skaitytojas nepasiruošęs priimti Gombrowicziaus kūrybinių. 2004 metais „Šiaurės Atėnuose“¹³ pasirodė rašytojo dramos „Vestuvės“ fragmentas, – be jokio komentaro. Vienas iš skaitytojų tiesiai paklausė, ar tai nėra kokia nors provokacija. Kitas padėkojo už „kitokią“, „nekasdienę“ literatūrą. Gombrowiczius kelia „diskomforto“¹⁴ jausmą, nes priverčia pagalvoti apie savo ribotumą, tame tarpe literatūrinį.

Trumpai būtina aptarti ir Wisławos Szymborskos recepciją Lietuvoje. Reakcija į jos Nobelio premiją buvo gana lėta – poezijos tomas pasirodė tik praėjus dvejiems metams po apdovanojimo. Bet pabrėžti reikia aukštą vertimų lygį. Poetę vertė pripažintieji Lietuvos poetai. Taigi savo „srietyje“ rašytoja yra žinoma. Be to, mokslininkė lituanistė Audinga Peluritytė-Tikuišienė Szymborskos poeziją palygino su Nijolės Miliauskaitės poetiniu pasauliu¹⁵. Kaip bendrus bruožus pabrėžė savotišką minimalizmą, būdingą fragmentiškumą, antisentimentalumą. Szymborska neturi Lietuvoje savo „populiarintojo“, kaip Miłoszas ar Gombrowiczius. Nors savotiška lenkų literatūros „ambasadore“ Lietuvoje yra rašytoja Birutė Jonuškaitė, kilusi iš Lenkijos ir puikiai mokanti lenkų kalbą. Žurnalo „Metai“¹⁶ puslapiuose ji remdamasi lenkų publikacijomis paskelbė Szymborskos gyvenimo ir kūrybos apžvalgą. Kaip pabrėžia Rita Ivinskytė¹⁷, kadaise poetės kūryba žavėjo aktualumu, kėlė susižavėjimą ir pagarbą, vėliau pradėjo kelti ir pavydo jausmą. Lietuvių skaitytojams ji buvo pristatyta kaip skaitytoja. 2006 metais pasirodė „Neprivalomi skaitiniai“¹⁸, Szymborskos feljetonai apie perskaitytas knygas. Poetė siūlo kitokią knygos skaitymo ir supratimo kultūrą.

Nobelio premijos laureatės kūrybinius dažniausiai publikuoja savaitraščiai „Literatūra ir menas“ ir „Šiaurės Atėnai“. Kartais prie vertimo yra skelbiamas originalas. Skaitytojų komentarai įrodo, kad lenkų poezija gali būti skaitoma lenkų kalba. Poezijos mylėtojais neatleidžia vertėjams to, kad šie kartais keičia vertime žodžius, ir kaltina juos lenkų kalbos nemokėjimu. Virtualioje erdvėje vyksta aršios diskusijos apie poezijos subtilybes.

Po Szymborskos mirties „Literatūroje ir mene“ pasirodė Renatos Šerelytės tekstas, skirtas poetei¹⁹. Remiantis komentarais galima teigti, kad daugeliui skaitytojų tai buvo straipsnis, supažindinantis su neseniai mirusia autore. Tai reiškia, kad prie publikuojamų žurnaluose kūrybinių turi būti „pridedami komentarai“ apie autorių. Nes kitaip žymūs poetai liks tik gražių eilėraščių autoriais.

2008-aisiais Lietuvoje buvo įgyvendinamas Skaitymo metų projektas „Su knyga per kultūrinę Europą“. Vieną susitikimą organizatoriai skyrė lenkų literatūrai. Pristatomi

autoriai yra recepcijos „atspindys“. Susitikimo metu buvo pristatytas Juliuszas Słowackis (susijęs su Vilniumi), Władysławas Reymontas (kaip Nobelio premijos laureatas, buvo skaitomi „Valstiečių“ fragmentai), Wisława Szymborska (kaip Nobelio premijos laureatė), Witoldas Gombrowiczius (kaip pasaulyje žinomas autorius, buvo skaitomi „Pornografijos“ ir „Dienoraščio“ fragmentai), Zbigniewas Herbertas (kaip žinomas poetas). Susitikimų, skirtų lenkų literatūrai, galėtų būti kur kas daugiau, nes Lenkija turi aibę autorių, vertų dėmesio.

Lietuvos leidybinė rinka yra maža. Todėl teisūs tie, kurie teigia, jog lenkų literatūros vertimų yra daugiau negu kitų literatūrų. Bet kaip įvertinti paskutinių dešimtmečių vertimų visumą? Vertinant reikia atsižvelgti į skirtingus kriterijus. Svarbiausias jų – vertimų reikšmė skaitytojui. Kyla klausimas, ar lenkų literatūros vertimuose slypi potencialus skaitytojas. Galima pasakyti apie dvi skaitančiųjų rūšis – masinis ir aukštos literatūros skaitytojas.

Lenkų literatūros vertėjai reprezentuoja ne lenkų, o lietuvių kultūros interesus. Todėl, kad svarbiausias vertimų tikslas yra tam tikrų literatūros temų „papildymas“ vertimais. Leidėjai nori pateikti skaitytojui tą, ką svetimoje kultūroje laiko įdomiausiu dalyku. Tekstai vertimams parenkami ne todėl, kad jie yra reprezentatyvūs savo kultūrai, o todėl, kad jų vertimas gali įeiti į kūrybinį dialogą su kultūra, į kurią verčiama. Tokie tekstai siūlo naujus kriterijus, naujas kalbas ir idėjas. Belieka padėkoti vertėjams ir prašyti versti daugiau.

¹ Plg. A. KALĖDA. Recepja literatury polskiej na Litwie. Aspekty teoretyczne // Europejskość ojczyzn. Litewsko-polskie związki literackie, kulturowe i językowe. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej: Wilno, 23-24 października 2008 / Red. M. Dawlewicz; Wilno, 2009, s. 187.

² Plg. A. KALĖDA. W poszukiwaniu wartości. Literatura polska na Litwie i literatura litewska w Polsce // III Sesja tłumaczy i wydawców literatury krajów nadbałtyckich. – 17-19 listopada 1994; Abstrakt, p. 7.

³ 7 meno dienos. – 1997, Nr. 4.

⁴ A. AŽUBALYTĖ. Balsų iš Lietuvos ten klausėsi Adomas... – Metai, Nr. 10, p. 151.

⁵ Ten pat.

⁶ Literatura na świecie. – 2005, nr. 1/2.

⁷ Dekada literacka. – 2005, nr. 2 (210).

⁸ Kartki. – 2001, nr. 24.

⁹ Sen Mendoga. Antologia literatury litewskiej lat dziewięćdziesiątych / Pod red. A. Rybałko. – Warszawa, 2001.

¹⁰ Literatūra 12 klasei. Modernioji XX a. antrosios pusės literatūra. Nepriklausomybės laikų literatūra // Chrestomatija, II dalis. – Vilnius: LLTI, 2008.

---

¹¹ www.klaipeda.daily.lt.

¹²

<http://www.diena.lt/dienrastis/menas-ir-pramogos/donato-petrosiaus-knygu-lentyna-245983>

¹³ 2004-06-26, Nr. 706.

¹⁴ <http://deathblow.blogas.lt/witold-gombrowicz-%E2%80%9Ekos-mosas-1248.html>.

¹⁵ A. PELURITYTĖ-TIKUIŠIENĖ. On Objects in the poetry of Wisława Szymborska and Nijolė Miliauskaitė. Dipartimento di linguistica universita di Pisa: Res Balticae, Nr. 10, 2004 [2005].

¹⁶ B. JONUŠKAITĖ. Wisława Szymborska – būties poezija // Metai. – 2006, Nr. 12.

¹⁷ R. IVINSKYTĖ. Apmąstau pasaulį. Szymborskos // Literatūra ir menas. – 2009-07-10, Nr. 3245.

¹⁸ W. SZYMBORSKA. Neprivalomi skaitiniai. – Vilnius, 2006.

¹⁹ R. ŠERELYTĖ. Poezijos Mocartas, eilėraščio Sokratas. Poetei Wisławai Szymborskai atminti // Literatūra ir menas. – 2012-02-10, Nr. 3366.